

GRÁNIT ÉS HUMUSZ

Óceánpart. Mediterrán éghajlat. Portugália mégsem idegen. Lakói ismeretlen ismerősök. Területe, népessége megközelítőleg akkora, mint hazánké, és ránk emlékeztet az ott élő öregek komoly nézése, szomorú-szép éneke. Hallgatom. A léptem lassul. Nem értem a dallamos nyelvet, de érzem, hozzánk hasonlóan sírva vigad ez a nép.

Szöveg - **Gösi Lilla** / KITEKINTŐ

- ◆ A portugál *saudade* szó a legnehezebben fordítható kifejezések egyike. Sokak szerint pontos megfelelője egyetlen nyelvben sem létezik. Jelentése összetett: mély fájdalom, sóvárgás, vágyakozás egy elvesztett személy vagy dolog után. Nosztalgikus, keserűdes állapot. Egy életérzés, amit az utazó az idős portugál emberek szemébe nézve akkor ért meg, ha közben melankolikus *fadó* szól, amit egy spanyol és egy portugál gitárral adnak elő.

MESÉLŐ FALAK

A portói repülőtérre éjjel érkezem. A Douro-völgyig az út egy óra és sok éles kanyar. A kietlen tájból nem sokat látok – néhány éve tűzvész égette kopárra –, de a hegyoldalakat falvak pislákoló fényei pettyezik. Az őrült portugál sofőr nem tart a magasságtól, vadul vezet, és én Vila Realba érve őszintén hálás vagyok, hogy a rozoga kocsiból kiszállhatok. Másnap fecskék ébresztenek, nyoma sincs a nagyvárosi zajnak. Kitárom az ablak faléces árnyékolóit, ropogós ágyruhára, hófehér falra reggeli fény esik, és virágokkal, zöld agavével teleültetett kolostorkertre látok. Mélykék csempékkel díszített folyosón sétálok kifelé, és a gyanúm bizonyítást nyer: szállásom egykor zarándokház, a katolikus egyház épülete volt.

A Douro-völgy központja, Vila Real nemcsak a borairól híres, olyan, akár egy ékszerdoboz. A neve alapján „királyi várost” 1289-ben alapították, emlékeit őrzik barokk templomai, főtere, szökőkútjai, a kopott macskakövek. Házai részben lepusztultak, elhagyottak. Az ajándékboltban ódivatú szuvenírek porosodnak, fekete kakasos hógömb – nemzeti jelkép a madár –, tarka kerámia, giccses mágnes várja vásárlóját, általában hiába, mert az erre ritkaság. A látogatókat többnyire az itt rendezett autóversenyek vonzzák. Végig is mér az eladó, amikor képeslapot válogatok, és angol kommunikációs kísérletemre bocsánatkérően ingatja a fejét. Angolul kevesen beszélnek, de olaszul-spanyolul-portugálul hamar megtanítják nekem a hagyományos üdvözléseket: reggel – *bom dia*, napközben – *boa tarde*, este – *boa noite*. Amikor egy pékségben a kávé mellé kért *pastel de natat*, a jellegzetes, vaniliakrémes süteményt már így köszönöm meg, *obrigada*, a ráncos, barna eladó válasza egy visszafogott mosoly.

Kép: Urbán Jonatán

ALVÓ KÖVEK

Állatok tűnnek föl, amikor fotós barátaimmal a Vila Realhoz közeli hegyen egy barlangot keresünk. A kiszáradt bokrok között kecskék, mögöttük willendorfi Vénuszt idéző pásztoruk. Hangokat ad, ahogy a kecske nyakában csilingelő kis kolomp. Lomha, meg-megáll, nem siet, ahogy itt senki sem. Ránk se hederít, pedig az ország legkisebb nemzeti parkja az ő birodalma, ahol ritka madár a turista. Alvão természetvédelmi területe a portugálok egyik legtitokzatosabb régiója. Részben, mert az óriási kövekkel teleszórt fennsíkot és a szakadékok vidékét

kevesen ismerik. Nincsenek hívogató szállások, nem jó a tömegközlekedés. Pedig Vila Realból kocsival nem több, mint másfél óra a gazdag vadvilággal bíró, zöldellő szurdokok, tiszta vízű vizesések palás, ősi tája, ahol még a tapasztalt utazó is idegen bolygón érezheti magát. Alvão parányi falvai alszanak vagy halottak, nem engednek közel magukhoz. A kerteket kőfalak rejtik. A keskeny ablakok sötétek. Egyiken gyanakvó öregasszony les. Élet a kocsmá környékén van, férfiak söröznek, kőbor kutyák kergetőznek. Odébb buszmegállóra emlékeztető betonépítmény, benne kőasztal és több tucat postaláda.

Kép: Horváth Evelin

BÉKÉS BORVIDÉK

São João da Pesqueiraba érve még nem tudom, hogy ez az a föld, ahol az emberek lassan, kényelmesen élnek, nem úgy, mint a nagyobb városokban. Lisszabon, Porto, Braga és Coimbra pörgős tempót diktál a vidékről tanulni, dolgozni oda költöző fiataloknak. Ám São João da Pesqueira a Douro folyó partján csendes, barátságosabb képet mutat a zord hegyvidéknél. Zöld csíkos lankái olyanok, mint valami óriási, foltvarrott takaró. A zöld árnyalatok a helyiek szőlői, köztük az ezüst választékot olajfa sorok adják. Ez a telekhatár, de gyakori a mandula- és fügefafa is.

A kora délutáni hőség a belváros árnyékába hajt. Sikátorokban bolyongunk, az omladozó vakolatról szentképek szőlitanak meg és csempével kirakott, apró templomok. A házak közt tarka, száradó ruhákat és vidám díszeket, szalagokat lenget a szél. Egy kis téren megpihenünk. Előttünk komótosan standokat építenek.

Előkerülnek a friss zöldségek, gyümölcsök, termények, kézműves szappanok – hamarosan nyit a hétvégi piac. A parkban idős férfiak ücsörögnek. Beszélgetnek, aztán csendben bámulnak maguk elé. Kérdezik, mi járatban vagyunk, és megjegyzik, milyen furcsa nyelv a miénk. Miután kiderül, hogy magyar, érdeklődők és lelkesek, mert anno egyikük járt hazánkban. Sőhajt, megnézné még egyszer a Balatont.

Ellentétben Vila Reallal és a ritkán lakott Alvão vidékkel, São João da Pesqueiraban van forgalom, nagy vonzereje a bor és a bormúzeum. Ilyenkor, szeptember elején nemcsak borkóstolót, szüreti bemutatót is látunk. Népviseletben tapossák a hamvas, sötét bogycát, közben teli torokból énekelnek, egymásba karolva, keringve. Miután néhány kortyot iszunk a Douro-völgy és Porto édes

Kép: Horváth Evelin

nedűiből, kipróbáljuk a helyi különlegességet, az enyhén pezsgő, friss ízéről zöldnek nevezett *vinho verdét*. Jókedvűen csatlakozunk a mulatsághoz. Az élő zenével kísért ének egyszerre vidám és szomorú, velük sírunk, velük nevetünk. Ugyan nem Portugáliában kezdődött a „lassú életként” ismert *slow life* mozgalom, és a portugálok az olasz szieszát sem tartják, mégis normális, ha ezen a vidéken várni kell. Mert késik a busz, a vendég, a pincér, az orvos, de a szüretnek ideje van. Nem idegeskednek feleslegesen, éjszakába nyúlik az életük, a nap addig tart, míg a poharuk ki nem ürül. ♦

A vidéket a portugál Zona Livre és a magyar Ars Omnis kulturális egyesület szervezésében, az Erasmus+ programnak köszönhetően ismerhettük meg.

„EGYMÁSRA SIMULÓ HEGVEK.
PÁRHUZAMOS LÁNCSOLATOK.
SZOROSOK ÉNEKES, TISZTA FORRÁSAI KÖZT
SZOMJUNKAT OLTANI.
IDŐRŐL IDŐRE,
A NYUGTALANSÁG OÁZISA NYOMOKAT HAGY A FÖLDÖN,
ÓRIÁS VÖLGYET, FINOM HUMUSZT,
MELVEN A SZEM A SZIKLÁS TÁJ UTÁN MEGPIHEN.
DE A GRÁNIT ISMÉT ELLENÁLL.
MÉG EGYSZER FELÉBRESZT, MÉLVEN, A DOLGOK VELEJÉIG.
ÉS MEGINT, A HEGVEK NYÚJTÓZNAK, TOVÁBB, TÚL A LÁTHATÁRON...”

(MIGUEL TORGA)